

Begijnhofmuseum 70 jaar

Uit het archief van pastoor Emmanuel Joannes Henricus Frickel

Op 27 september 1953, precies 70 jaar geleden, werd het Begijnhofmuseum geopend (zie ook *Begijnhofkrant* 79, lente 2023, en *Begijnhofkrant* 80, zomer 2023). De idee voor een museum ontstond kort na de oorlog en de toenmalige pastoor Frickel speelde een cruciale rol bij de totstandkoming van het museum. Hugo Vanden Bossche stootte in het Stadsarchief van Turnhout op een aantal documenten die deze rol goed illustreren. Daaruit blijkt tevens dat pastoor Frickel ook nog op andere terreinen zijn invloed deed gelden.

Emmanuel Joannes Henricus Frickel, geboren in Turnhout (22 juni 1894), onderpastoor op het begijnhof (1942-1948) en daarna lange tijd begijnenpastoor (kapelaan) (1948-1980). Hij overleed in het woonzorgcentrum Sint-Lucia in Turnhout op 28 juli 1984. Deze foto dateert uit 1969.

Toen het uitsterven van de begijnenbeweging onomkeerbaar bleek – in 1942 en 1948 woonden op het Turnhoutse begijnhof respectievelijk nog 17 en 10 begijnen – heeft begijnenpastoor E.J.H. Frickel ervoor gezorgd dat de gregoriaanse missen en het begijnenerfgoed op het begijnhof toch zo goed mogelijk bewaard bleven.

Op 4 juni 1948 werd op zijn vraag het Heilig Kruis-mannenkoor gesticht. Dit koortje, dat oorspronkelijk uit slechts zes personen bestond, inclusief organist Renaat Bosmans, groeide nadien, onder leiding van dirigent Herbert Op de Beeck, uit tot het vermaarde Koninklijk Heilig Kruis Begijnhofkoor. Het zou 70 jaar lang, tot 24 december 2019, de liturgische vieringen inclusief de jaarlijkse processie in september opluisteren en werd daarna ontbonden (zie ook *Begijnhofkrant* 69, herfst 2020).

Zoals gezegd, was pastoor Frickel ook de grondlegger van het Begijnhofmuseum. In zijn tekst “Redevoering uitgesproken

ter gelegenheid van de opening van het Begijnhofmuseum, op zondag 27 september 1953” schrijft hij dat na onderhandelingen met de heer Marsboom, secretaris van de Commissie voor Openbare Onderstand (COO, later omgevormd tot OCMW), in 1951 beslist werd het begijnenerfgoed onder te brengen in het Sint-Jansconvent (de zogenoemde fondatie). Het toen volgens Frickel vervallen gebouw werd eerst gerenoveerd.

In de fondatie waren 146 voorwerpen aanwezig. Uit de pastorij werden 68 voorwerpen verhuisd naar de fondatie. Tot deze collectie behoorde onder meer de maquette van de H. Grafkerk in Jeruzalem. In het groothuis waar toen grootjuffrouw Van Eupen woonde, werden nog twaalf voorwerpen gevonden. In het noviciaat werden 188 voorwerpen aangetroffen, waaronder twee schilderijen op koper en het schilderij *De Heilige Begga van Andenne*. Dit schilderij uit de eerste helft van de 17de eeuw is een van de topwerken in het Begijnhofmuseum. Het werd in 2004 grondig gerestaureerd. Na nog twee bijkomende restauratiebeurten bleek het schilderij niet bestand te zijn tegen de klimatologische schommelingen in het Begijnhofmuseum. Daarom werd in 2012 in de lijst van het schilderij een klimaatvitrine of “climaframe” aangebracht (zie *Begijnhofkrant* 38, winter

E.H. Frickel werd tot priester gewijd op 15 mei 1921 in de Sint-Romboutskathedraal in Mechelen en deed zijn eerste plechtige mis twee dagen later in de Turnhoutse H. Hartkerk.

Pastoor Frickel (midden) samen met de toenmalige koorleden van het Heilig Kruis Begijnhofkoor voor de deur van de Begijnhofkerk in 1968.

Begijnhof TURNHOUT

*Eerwaarde,
Mevrouw, Mejuffer, Mijnheer,*

*De Pastoor van het Begijnhof te Turnhout heeft het
genoegen U aan te kondigen, dat op het Begijnhof nr 56,
in de oude Fondatie Mermans, een Museum van Oudheden
en Folklore werd ondergebracht.*

*De plechtige openstelling zal plaats hebben op
Zondag, 27 September te 11 uur.*

*U zoudt ons ten zeerste verplichten, indien U ons
wilde vereren met uwe tegenwoordigheid op de Pastorij,
Begijnhof 76.*

*Namens het inrichtend Comité
E. FRICKEL, Pastoor Begijnhof.*

2012, p. 8-9). In de infirmerie bevonden zich 246 voorwerpen, waaronder een uniek zilveren zoutvat uit de 17de eeuw (zie ook *Begijnhofkrant* 70, winter 2020).

De 660 voorwerpen werden door Louis Goris (°18.9.1824 – †8.3.2010) hersteld, gepoetst en in het museum geplaatst. Volgens pastoor Frickel is de "oudheidkundige" Louis Goris alleen de inrichter geweest van het Begijnhofmuseum. In Frickels tekst lezen we: "Wanneer hij een uurtje vrij had, kwam hij hier om alles op zijn juiste plaats te schikken, te herstellen of te poetsen. Ik mag u zeggen dat ik menigmaal voor hem in bewondering heb gestaan, hoe hij opging in zijn werk, hoe hij van onooglijke prullen weer fijne kleinoden vormde. Hier op het begijnhof heeft hij niet enkele uren, niet weken of maanden, maar jaren doorgebracht. En dat alles zonder de minste vergoeding te willen aanvaarden." Door toedoen van de voormalige stadsarchivaris Harry de Kok werd hij in februari 1977 door de COO officieel benoemd als conservator van het museum.

Het schilderij De Heilige Begga van Andenne uit de eerste helft van de 17de eeuw is een van de topwerken in het Begijnhofmuseum. Het werd in 2004 grondig gerestaureerd en wordt sinds 2012 in een speciale klimaatvitruine tentoongesteld.

Dankzij het uitzonderlijke werk van Louis Goris kon precies 70 jaar geleden bovenstaande uitnodiging worden verstuurd.

Hugo Vanden Bossche

Bronnen

- Redevoering uitgesproken door E.H. Frickel, pastoor van het begijnhof, ter gelegenheid van de opening van het museum, op zondag 27 september 1953, op de ontvangst van het Magistraat en de Geestelijkheid op de pastorij Nr. 76, Stadsarchief Turnhout
- Herman Deckx: 50 jaar koorleven, Koninklijk H. Kruis Begijnhofkoor, Stadsarchief Turnhout, 1998
- Inventaris der meubels, voorwerpen, schilderijen en 'oudheden' toebehorende

- aan het begijnhof, in driedubbel opgemaakt door E. Frickel pastoor en Goris Louis antiquair en in de volgende huizen verblijvende in bewaring: bij Zuster Overste Van Eupen (Groothuis), Sint Jansconvent, noviciaat, infirmerie en pastorij, Stadsarchief Turnhout
- Inventaris van de tentoongestelde voorwerpen in het museum van het begijnhof te Turnhout, opgemaakt in Turnhout op 26.10.1953, Stadsarchief Turnhout
- Karolien Geerts: *Louis Goris* (°1924 - †2010), voormalig conservator van het Begijnhofmuseum, in: *Begijnhofkrant* 45, herfst 2014, p. 13

Louis Goris verzamelde vooral op het begijnhof heel wat voorwerpen en was jarenlang de conservator van het Begijnhofmuseum. Foto: Marcel Dijkmans

